

ڈاکٹر سید اختر حسین اختر

ڈاکٹر سید اختر حسین اختر 3 مئی 1937ء نوں مالاکنڈ ڈوئیرن دے ضلع ویردی تحصیل
 اچ دے اک پنڈ کوئی گراں وچ سید برکت علی شاہ ہوراں دے گھر پیدا ہوئے۔ مڈھلی
 تعلیم اچ، بشیل مردان تے پشاور توں حاصل کیتی۔ 1954ء وچ میٹرک پاس کرن مگروں
 نہر دے محکمے وچ ملازم ہو گئے۔ 1958ء وچ لاہور آئے۔ بی اے بی ٹی کرن مگروں
 1962ء وچ سکول ٹیچر مقرر ہو گئے۔ اسلامیہ ہائی سکول ملتان روڈ دے ہیڈ ماسٹر رہے۔
 فیسیکر ڈپارٹ سکول ٹیچر روڈ دے پرنسپل رہے۔ جمہور 1997ء وچ ریٹائر ہوئے۔
 اوہناں دیاں انتظامی صلاحیتاں اسی اوہناں دیاں تحریریاں نوں منظم تے سونہیاں
 بنا دیندیاں نیں۔ آپ دی مادری زبان پشتو اے پر اوہ جدوں دے پنجاب وچ آئے
 پنجابی زبان تے ادب دی سیوا اک آپجے تے سچے جذبے نال ایس انداز وچ کیتی کہ وہ
 خالص پنجابی ای لگن لگ پئے۔ ایسے جذبے پاروں 1976ء وچ ایم اے پنجابی کیتا
 تے پنجاب دیاں لوک رسماں لوک عقیدے تے لوک ڈرامے دے حوالے نال بوہت
 اچھی پدھر تے تحقیقی تے علمی کم کیتا۔ ہن تک اوہناں دا شعری مجموعہ ”دل دیاں پیڑاں“
 1966ء وچ شائع ہویا۔ ایس توں وکھ ”کھلے موتی“ نثری مضموناں دا مجموعہ 1966ء
 وچ تے ”پنجابی کمپوزیشن“ شائع ہوئے۔ پنجابی زبان تے ادب دے معیاری سالے
 ”لہراں“ نوں سلسل 27 درمیاں توں جاری رکھنا اوہناں دا اک ہور سنہرا کارنامہ اے۔
 جیہدے راہیں اوہ پنجابی زبان دی خدمت کر رہے نیں۔

پنجاب دیاں لوک رسماں

لوک رسماں اصل وچ ساڈی رہتل دیاں ای پیداوار نہیں تے کسے دی معاشرے دے اچھے تے بُرے وسیب تے وسنیکاں دی امیری یاں غریبی داسیشہ دکھان والیاں ہوندىاں نہیں۔ ایہہ چنگلیاں وی ہوندىاں نہیں تے بُریاں وی — سادہ دی تے گھجھلاروی — لوکائی تے بھارپان والیاں وی تے ادہناں دا بھار ہولا کرن والیاں وی — سماجی حالت نوں خوشگوار بنان والیاں وی تے ایمنوں تباہ برباد کرن والیاں وی — سگوں اچ آکھنا چاہیدا اے کہ مجموعی طور تے ملک تے قوم دی اُساری کرن والیاں وی تے بعض حالتاں وچ ایمنوں گراوٹ دے ڈونگھے کھڈیاں وچ سسٹن والیاں نہیں۔ لوک رسماں بھانویں کوئی قانون تے نہیں ہوندىاں پر فیروں ایہہ قانون نالوں دودھ وقعت تے اہمیت رکھن والیاں نکھن پڑھن وچ آئیوں بناں اسی سینہ بسینہ چلدىاں رہندیاں نہیں۔ لوک رسماں دُنیا دے ہر ملک تے ہر خطے وچ ہوندىاں نہیں۔ ایہہ دکھری گل اے کہ مختلف مکاں وچ ایہناں دیاں شکلاں دکھو دکھ ہون۔ ایہہ رسماں سماج دا اٹوٹ انگ ہوندىاں ہیں۔ کئی واری کجھ اصلاح پسند لوک رل کے جے کسے بھیڑی تے مکروہ قسم دی رسم نوں مگانا چاہن وی تے مگانہ نہیں سکدے کیوں جے ایہہ رسماں لوکاں وچ اینیاں رچ گئیاں ہوندىاں نہیں کہ ایہناں نوں مکاں دا جتن کرن والے نوں پاگل سمجھیا جاندا اے۔ خاص کر کے پنجاب دے واسی تاں صدیاں توں ایہناں نوں نک داسسدہ بنائی پھر دے نہیں تے ہر حال وچ ایہناں نوں اپنان تے پورن دی کوشش کردے رہے ہیں — جدوں تاں ایس ساڈے پرانے زمانے توں چلدے ایہناں رواجیاں نوں پورا نہ کیتا جاوے ساڈی عورت قائم نہیں رہندی۔ نک لٹھ جان دا ڈر ہوندا اے۔ سگوں کئی وار تاں ایس نک دی خاطر تن من دھن دی

بازی وی لادتی جانندی اے۔ ساڈے ایتھے عام طور تے شادی ویاہ دیاں رسمیں
 بڑیاں دھوم دھڑکے نال منائیاں جانندیاں نیں۔ پرائس دھوم دھڑکے دانٹہ تھدیاں
 سارا می قرض لئی ہوئی رقم دیاں سود سنے بھاریاں قسطل اتارن دا مسئلہ پیش آؤندا
 اے تاں شادی خانہ آبادی دی تھاں خانہ بربادی دا نقشہ بن جانندی اے۔ جیہڑے
 بندے دی شادی اُتے قرض لیا گیا ہوندا اے اوس وچارے دا ایس قرض دی واپسی
 کردیاں کردیاں لک دوہرا ہوجاندا اے۔ ایسے گیزوچ اوہدی اولاد جوں ہوجانندی اے
 تے فیوادہ اپنی اولاد دیاں ویاہوں شادیاں اُتے اوہو کچھ کردا۔ جے جیہڑا کچھ نک رکھن
 لئی اوہدے ماپیاں کیتا سی۔ تے ایہہ چکر اچھے اگلیاں کئی پڑھیاں تاہیں چلدا رہندا اے۔
 لوک رسمیں دے کچھ نقصان وی نہیں تے کچھ فائدے وی۔ مثال دے طور تے
 پنجاب وچ ورتن بھاجی نوں خاص اہمیت حاصل اے۔ ایہہ اصل وچ رہتل دا لین
 دین اے۔ جے اچ تسیں کہے دی شادی یا خوشی غمی دے موقعے اُتے کچھ ورت ورتا
 آئے او تے کل کلاں نوں اوہ تہاڈے کہے اجیے موقعے اُتے تہاڈے نال تہا تھوں دھ
 اسی ورتے گا یعنی تہاڈی دتی ہوئی رقم توں کچھ ودھ رقم ای تہانوں دے کے جاوے گا۔
 اچ دکھو دکھ موقعیاں اُتے تسیں لوکاں نوں تھوڑا تھوڑا کر کے جو کچھ دتا ہوندا اے اوہ
 اک مٹھ تہانوں اوس ویلے مل جاندا اے جدوں تسیں کوئی ویاہ شادی کردے او۔ اوس
 خوشی دے موقعے اُتے تسیں جیہڑا خرچ کرنا اے اوہا چنگا چوکھا حصہ تہانوں موڑویں
 بھاجی راہیں مڑاؤندا اے تے اچ تہاڈے اُتے قرض دا بھار ہولا ہوجاندا اے۔
 بعض تھاں اُتے ایس نوں ہور بہتر شکل وچ ورتوں وچ لیا یا جاندا اے۔
 مثال دے طور تے عقیقہ یا درہے گنڈھ (سالگرہ) دے موقعے اُتے تہاڈی
 ورتی ہوئی رقم مڑاؤے گی تے ایس رقم نال تہاڈی کوئی ویلے دی لوڑ پوری ہو
 جاوے گی۔

انچ پنجاب دیاں لوک رسماں وچ معاشرتی لین دین دا معاملہ اے۔ اوہدے وچ عورت نوں خصوصی اہمیت حاصل اے۔ عورت بھائیوں دھی ہووے، نوہنہ ہووے ماں یا بھین ہووے۔ ویاہ شادی یا کسے خوشی دے موقعے اُتے ایہنوں سب توں ودھ حصہ ملدا اے۔ ایہہ شاید ایس لئی کہ ساڈے ایہتھے پتریاں دی نسبت دھیاں نوں جائیداد وچ حصہ نہیں ملدا۔ جے ملدا وی اے تے نہ ہون دے برابر تاں اسی ایہہ رسم بنائی گئی جی جن توں لے کے مرن تاں ایہنوں ماپیاں ولوں کجھ نہ کجھ ملدا ای رہوے۔ سگوں ایہدے مرن مگروں وی دوہتریاں نوں ناکیاں ولوں کجھ نہ کجھ ملدا ای رہندا اے فیر نا خوشی دے موقعیاں اُتے اسی نہیں سگوں اوہدے سوہریاں ول کسے ڈڈیرے چلانا کر جان ویلے دی اوہدے پکیاں ولوں کجھ نہ کجھ ملدا اے۔ انچ دیاں ہو روی کئی رسماں نہیں جیہڑیاں رہتل دیاں کئی مستلیاں نوں بڑے سچ نال حل کر دیاں نہیں تے ایہہ سماج وچ بڑی اچھی تھاں رکھ دیاں نیں۔ ایہناں رسماں نوں تن حصیاں وچ ونڈیا جاسکدا اے :

(۱) خوشی دیاں رسماں (۲) غمی دیاں رسماں (۳) عام رہتل رسماں۔

ایہتھوں دے و سنیک وی تن طبقیاں وچ ونڈے ہوئے نیں :

1 — اُچے درجے دے امیر کبیر سمر مایہ دار تے جاگیراں والے۔

2 — وچلے طبقے دے لوگ۔

3 — ہیٹھلا تے غریب طبقہ۔

اُچے طبقے دے لوکیں تاں ایہہ رسماں گج وچ کے منانہ اے ای نہیں پڑ چکا لے تے ہیٹھلے طبقے دے لوکیں وی ایہناں رسماں رواجاں نوں نبھان وچ کوئی کسر نہیں چھڈ دے۔ ایس واسطے ایہہ رسماں اصل وچ تک دامثلہ بنیاں ہویاں نہیں تے جویں تسی جان دے اوپئی تک تے آخر ساریاں دے موہنہ اُتے لگا ہویا اے۔ ایس

کر کے کیہ فریب تے کیہ امیر، ایہدی سنبھال نوں ساریاں لے اپنا دین ایمان بنا لیا اے
تے ایہناں رسماں دے جال وچ سارے دے سارے اِنج جکڑے پئے نہیں پئی
ایہناں توں خلاصی مشکل ای نہیں سگوں ناممکن جیسی نظر آؤمندی اے۔ جیہڑا ایہناں توں
چھٹکارے داسوچے اوہنوں پاگل تے کنجوس سمجھیا جاندا اے۔ ایہہ رسماں دی لوک
عقیدیاں وانگ اوس رے لے سہاج دی پیداوار نہیں جس وچ ہندو، مسلمان، سکھ
تے عیسائی اکٹھے رہندے سن تے نال نال رہن والیاں دا اک دوجے اُتے اثر پینا اک
قدرتی امر اے۔ ایس لئی ایس رلی ملی رہتل دی پیداوار ایہہ رسماں اینیاں پکیاں پیڈیاں
نیں کہ پاکستان بنن مگر دی ایہہ اوسے ای آہرنال نبھائیاں جا رہیاں نہیں جس آہر
نال ایہہ پاکستان بنن توں پہلاں رے لے سہاج وچ نبھائیاں جانداں سن۔

(ماہنامہ لہراں)

